

Folketinget fungerer rigtigt godt. Men derfor skal vi ikke stille os tilfredse

I juni 2019 blev Henrik Dam Kristensen formand for Folketinget. I denne artikel fortæller Henrik Dam Kristensen om sin rolle som formand og deler ud af sine erfaringer fra en lang parlamentarisk karriere og sine fem ministerperioder. Nogle af de spørgsmål, vi får svar på, er hvordan politikerrollen har forandret sig, hvordan Folketinget skal udvikle sig, og hvordan det går med samspejlet mellem Folketinget og regeringen.

**AF KASPER TOLLESTRUP OG CLAES NILAS,
ADMINISTRATIV DEBAT**

Hvordan oplever du rollen som formand for Folketinget?

Jeg var ganske godt forberedt på rollen, bl.a. fordi jeg i den foregående periode var 1. næstformand for Folketinget. Jeg vidste derfor, hvad jeg gik ind til.

Den største forandring for mig personligt skete en søndag i september 2019 et par måneder efter, jeg var blevet formand. Det var en ekstraordinær pragtfuld søndag. Liverpool FC havde vundet allerede om lørdagen, og om søndagen vandt Vejle Boldklub 4-3 over Næstved, Kevin Magnussen kørte et godt formel 1 løb i Rusland, og Mads Pedersen blev verdensmester i cykling.

Kunne den søndag på nogen måde blive bedre? Ja, det kunne den. For efterfølgende meddelte jeg på Facebook, at dette var mit sidste opslag så længe jeg var formand for Folketinget. Så nu skal jeg ikke længere forholde mig til sociale medier og finde på noget

nyt at skrive noget om. Jeg har nemlig påtaget mig den rolle, at jeg som formand ikke skal mene noget politisk. Jeg deltager selvfølgelig i mange vigtige debatter om fx demokrati og om folkestyre, men jeg deltager ikke længere i den daglige politiske debat.

Det er en lidt anden rolle, du påtager dig, end den foregående formand Pia Kjærsgaard?

Jeg har kendt alle formænd siden H.P. Clausen, og de har alle været forskellige med hver deres stil og hver deres prioriteter. Som næstformand var jeg ikke uenig med Pia Kjærsgaard på det substantielle indhold som fx præsidiets rolle og styringen af Folketinget. Pia havde sin stil. Respekt for den. H.P. Clausen havde sin stil. Respekt for den! Og alle dem midt i mellem har også haft det. Og jeg har forhåbentlig også min stil.

Er der noget særligt, du gerne vil ændre i din formandsperiode?

Jeg havde meget grundigt tænkt igennem, hvad jeg ville bruge formandsrollen til. Min erfaring som både minister og parlamentari-

» Pia havde sin stil. Respekt for den. H.P. Clausen havde sin stil. Respekt for den! Og alle dem midt i mellem har også haft det. Og jeg har forhåbentlig også min stil.

ker er, at Folketinget grundlæggende fungerer ganske godt. Folketinget har forandret sig løbende, siden jeg blev valgt ind i 1990. Det fungerede på de præmisser, der var dengang, og det fungerer på de præmisser, der er i 2020.

Folketinget har mange opgaver, men særligt to står lysende klare. Den ene er kvalitet i lovgivningen, og den anden er kontrol af regeringen. Jeg kan ikke finde ret mange eksempler på lovsjusk i Folketinget, og jeg vurderer også, at vi har ganske mange og velfungerende redskaber til at kontrollere regeringen.

Jeg ser derfor ikke et behov for, at jeg med brask og bram skal lave store forandringer. Men derfor skal Folketinget selvfølgelig fortsat udvikle sig, og der er skam meget, der presser sig på, og som vi skal være opmærksomme på at justere og forbedre. Det gælder både, når det handler om at hjælpe medlemmerne, om lovkvalitet og om redskaber til at kontrollere regeringen.

Har Folketinget tilstrækkelige redskaber til at kontrollere regeringen?

Jeg er ikke i tvivl om, at vi skal se, om vi kan få flere værktøjer i kassen. Vi har længe diskuteret, om vi kan finde et redskab, der ligger et sted mellem det, vi populært kalder "en næse" og så en dyr, tidskrævende undersøgelseskommission. Det er hver gang strandet på grund af bl.a. spørgsmålet om beskyttelse af embedsmændene. Jeg oplevede dog, at debatten senest bevægede sig, og at både dommere, advokater og også Djøf spillede mere positivt med end tidligere.

Jeg er meget optaget af, at vi ikke skal efterligne lande, som vi reelt ikke kan sammenligne os med, fordi de har en helt anden tradition og kultur. Vi skal fx ikke have politikere til at afhøre embedsmænd som i det amerikanske Senat. Og jeg er også optaget af, at instrumentet ikke hurtigt skal blive en

sløv kniv. Det var fx meget interessant første gang, vi havde åbne samråd, men nu er de interessante samråd ofte de lukkede.

Vi har løbende søgt inspiration i andre lande. Og hver gang må jeg konstatere, at vi faktisk har et ret stort arsenal som folketingspolitikere i Danmark. I Norge har de fx komitékontrol, men til gengæld kan de ikke kalde en minister i samråd eller stille paragraf 20 spørgsmål til ministeren. Sammenlignet med mange andre lande tror jeg, at vi har mindst lige så gode muligheder for at kontrollere regeringen. Men det er jo ikke det samme som, at vi skal stille os tilfredse. Og jeg ser gerne, at vi kan finde flere muligheder.

Hvordan ser du på parlamentariske undersøgelser som et nyt instrument?

Pia Kjærsgaards konkrete forslag kunne af forskellige årsager ikke flyve. Konklusionen i det såkaldte forståelsespapir blev, at der skal arbejdes videre med forslaget om parlamentariske undersøgelser, men uden at der blev sat egentlig retning på. Det er regeringen, der har påtaget sig udspilsretten, og derfor er det næppe mig, der som formand for Folketinget skal være den udfarende part.

Bruger man kontrolredskaberne anderledes i dag, end da du kom ind i Folketinget første gang?

Da jeg blev medlem af Folketinget i 1990, var Socialdemokratiet i opposition, Schlüter var statsminister, og Ritt Bjerregaard var formand for den socialdemokratiske folketingsgruppe. Hvis et ungt håbefuldt folketingsmedlem – som jeg – gerne ville have fx en forespørgselsdebat, skulle man gå op til Ritt og spørge om lov. Ritt ville så spørge, om man kunne få vedtaget en dagsorden, der kunne vælte regeringen eller i det mindste få reel politisk indflydelse. Det skulle man helst kunne svare ja til, hvis man ville have lov til at lave en forespørgselsdebat. Sådan er det ikke mere, og på den måde har det jo ændret sig.

» Jeg ser derfor ikke et behov for, at jeg med brask og bram skal lave store forandringer. Men derfor skal Folketinget selvfølgelig fortsat udvikle sig.

» Vi har længe diskuteret, om vi kan finde et redskab, der ligger et sted mellem det, vi populært kalder "en næse" og så en dyr, tidskrævende undersøgelseskommission.

Man kan få det indtryk, at det nogle gange handler mere om at kunne sige i medierne, at man har kaldt ministeren i samråd end det, der faktisk foregår på samrådet?

Det er en kombination af folketingspolitikeres utålmodighed og mediernes krav om, at der skal handling bag. Sådan har det på en måde altid været.

Flytter noget af kontrollen fra Folketinget og over i forligskredse mv?

Der er meget, der flytter fra Folketingets udvalg og over i forligskredssammenhæng. Jeg tror, der er en udvikling, der altid har været der, men den er i hvert fald ikke blevet mindre de senere år.

Man må ikke negligere betydningen af forligskredse, som jo består hen over folketingsvalg, og som er med til at sikre den stabilitet, vi har i Danmark. Jeg lavede fx selv et forsvarsforlig med daværende forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen (V). Nu har vi en anden minister og en anden regering, men det er de samme partier med 80 pct. af Folketinget, der står bag. Det betyder stabilitet og tryghed for både de ansatte i forsvaret og for den politiske retning på området mange år ud i fremtiden. Det samme gælder for mange andre områder.

Ca. 80 pct. af lovgivningen bliver vedtaget af mellem 70-90 pct. af Folketinget. Det kan på den ene side fjerne noget spændstighed fra den politiske debat, men til gengæld giver det en stabilitet, som ikke ret mange lande har. I andre lande, også blandt de nordiske, er det ofte sådan, at når en minister forsvinder, ja så må man mere eller mindre starte forfra.

Er der stor forskel på at være minister i 90'erne og i dag?

Både ja og nej. Rigtig meget er det samme. Dengang havde vi også departementer og styrelser, en departementschef, et lovpro-

gram, folketingsarbejde, medier, interesseorganisationer osv., som langt henad vejen er det samme. Den store forandring er hastigheden. Jeg føler mig ikke tudsegammel, men jeg har dog været minister i en tid, hvor medierne havde en deadline, og hvor der ikke skete noget efter kl. 19. Vi lider alle under tempoet. Politikere, embedsmænd, journalister og i og for sig også befolkningen. Der skal ske noget nyt hele tiden.

Det skyldes jo også de sociale medier, der kører deres eget spor. Vi så tydeligt de sociale mediers rolle ved sidste folketingsvalg. I gamle dage var det skrækeligt - eller fedt - at få forsiden på Berlingske Tidende. Det er det også lidt i dag, men en shitstorm på de sociale medier slår altså hårdere end en dårlig forside på Berlingskeren. Vi ser fx en amerikansk præsident, der er stort set ligeglad med de centrale amerikanske medier, fordi han har sit eget show på Twitter. Der er den store forandring, og der har vi alle haft lidt svært ved at følge med.

Påvirker forandringerne vilkårene for de enkelte folketingsmedlemmer?

En af mine pligter er at sørge for, at vi har krisehjælp til rådighed i Folketinget. Jeg bliver forstemt og trist, når jeg ser, hvad særligt vores kvindelige parlamentarikere kan komme ud for. Nogle af de politikere, som er med i svære debatter, må virkelig lægge ryg til ting, som man tror er løgn.

Et andet eksempel er, at jeg af og til hører fra borgere, der finder det uforkammet, at politikerne i folketingssalen sidder og kigger på deres iPad. Men det skal ses i lyset af, at vi har investeret meget i digitalisering i Folketinget, og at medlemmerne nu ofte har fx taler og forberedelse på deres iPad. Og det bidrager faktisk til en interessant debat i salen, når et medlem under en debat fx kan tjekke tallene på Danmarks Statistiks hjemmeside.

» Ca. 80 pct. af lovgivningen bliver vedtaget af mellem 70-90 pct. af Folketinget. Det kan på den ene side fjerne noget spændstighed fra den politiske debat, men til gengæld giver det en stabilitet, som ikke ret mange lande har.

Er det et problem, når lovforslag – som vi fx så det med finanslovsforslaget – bliver meget sent færdig?

Som formand for Folketinget må jeg selvfølgelig understrege, at høringsfrister som udgangspunkt ikke er til diskussion. Og generelt ligger vi også flot i forhold til at overholde høringsfrister. Og i de tilfælde, hvor det kniber, er det ofte i forbindelse med lovforslag, hvor der så har været en længere politisk debat, og som har fyldt meget i medierne, og som alle, også organisationerne, derfor er bekendt med.

Politikere er sådan et folkefærd, at de først træffer en beslutning, når den skal træffes. Hvis du ikke havde en deadline med den sidste dag i Folketinget, ville vi aldrig blive færdige. Og nogle gange er det sådan, at man må bruge nogle ekstra dage på fx at gøre finanslovsforslaget færdigt - fordi det er den måde, man kan lykkes med at indgå en aftale på. Procentvis er der dog ikke mange af den type lovforslag. Men de findes, og det er kritisabelt hver gang.

Har man fundet den rette balance med tilstrækkelig akademisk bistand i Folketinget?

Både ja og nej. På den høje hest og i demokratiets hellige navn må vi bredt anerkende, at det er Justitsministeriet, der har styr på ju-

raen og Finansministeriet, der har styr på pengene. Hvis vi kommer derhen, at Folketinget skal have parallelle kontrollerende institutioner, så forsvinder den grundlæggende måde, vi driver politik på i Danmark.

Men vi skal selvfølgelig kontinuerligt være opmærksomme på at vedligeholde og udbygge vores kompetencer, så Folketinget, folketingsmedlemmerne og Folketingets partier hele tiden ajourføres. Derfor har vi også fået flere penge til det politiske arbejde i partierne, og vi har ansat flere medarbejdere med juridiske og økonomiske kompetencer. Men det er noget helt andet end at opbygge et konkurrerende system til ministerierne.

Hvad er status på samarbejdet mellem Folketing og regering?

Som jeg nævnte tidligere, bliver ca. 80 pct. af lovgivningen vedtaget med 70-90 pct. af Folketinget. Hvis et parti stemmer for et lovforslag, er det fordi man er betrygget. Når minister, ministerium og forligskreds har formået at have en betryggende proces, så ender vi med at trykke på den grønne knap og stemme ja. Det problematiske er de resterende procenter, hvor der er forholdsvis skarp ideologisk forskel, og hvor nogle lovforslag bliver vedtaget med snævre flertal. Men det kan jo ikke være anderledes i et demokrati.

» I gamle dage var det skrækkeligt – eller fedt – at få forsiden på Berlingske Tidende. Det er det også lidt i dag, men en shitstorm på de sociale medier slår altså hårdere end en dårlig forside på Berlingeren.

» **Jeg forstår godt lysten til at forbedre den politiske betjening. Mette Frederiksen har fundet sin måde at gøre det på, og det gjorde fx Poul Nyrup og Anders Fogh også. Alle har steppet op.**

Det er også derfor, at det er ganske få mandater, der ved flere af de sidste valg, har afgjort, hvem der blev statsminister. Det er ikke lige-gyldigt, hvem der er statsminister, men uan-set om det er den ene eller den anden, er der stadig 80 pct. af lovgivningen, der vedtages med brede flertal. Og så har vi selvfølgelig noget *fight*, der hvor der er holdninger og politik.

Hvad vil en udvidelse af Folketinget med Rigsarkivets bygninger betyde?

En udvidelse af Folketinget med Rigsarki-vets bygninger rummer store muligheder. Først og fremmest vil det betyde, at vi kan åbne Folketinget mere ud til borgerne og finde nye måder at invitere borgerne ind på. Samtidig er vi ved at nå en grænse for, hvad vi kan håndtere med de kvadratmeter, vi har, og vi oplever eksempler på, at vi faktisk giver borgere en lidt dårlig oplevelse herinde. Og så er Folketinget også meget attraktivt for konferencer, og det vil vi gerne have mulig-hed for i højere grad at kunne facilitere.

Vi er fortsat i idéfasen, og vi har ikke truffet den endelige beslutning. Vi har derfor ind-draget bl.a. brugergrupper og de politiske partier i en debat om mulighederne. Men det vil ikke overraske mig, hvis processen frem mod en beslutning, viser sig at være den stør-ste opgave, jeg har foran mig som formand.

Hvordan ser du på de ændringer, der sker i ministeriernes organisering med fx ansættelse af særlige rådgivere, politiske sekretariater mv.?

Jeg har aldrig som hverken oppositions- eller regeringspolitiker haft en fornemmelse af, at ministeriernes svar ikke fagligt holdt vand. Selvfølgelig er ministerierne med til at time og tilrettelægge politikken, men der kommer ikke usande svar fra et ministerium. Det er vigtigt at understrege, at der er høj integritet fra yngste fuldmægtig og hele vejen op i sy-stemet.

De særlige rådgivere, jeg selv har ansat i min tid som minister, har haft stor tillid i de på-

gældende ministerier, hvilket skyldes, at de har kunnet noget, som ministeriet har haft svært ved. Ministerierne kan rigtigt meget, men jeg tror ikke helt ministerierne kan eller skal påtage sig rollen som skarpe rådgivere af ministeren, når det kommer til fx de sociale medier mv.

Jeg forstår godt lysten til at forbedre den po-litiske betjening. Mette Frederiksen har fun-det sin måde at gøre det på, og det gjorde fx Poul Nyrup og Anders Fogh også. Alle har steppet op. Og det er vel meget naturligt. Mit eget synspunkt er, at det har en stor styrke, at ministre forgår, og embedsmænd består. Det betyder ikke, at der ikke skal ske noget om ministrene, men jeg vil anbefale, at det sker med afsæt i - og med respekt for - det system, vi har i dag.

Jeg kan huske, at der, da Helle Thorning-re-geringen kom til, blev lavet et notat om, at ministerierne skulle holde sig langt væk fra Facebook og andre sociale medier. Det var en udfordring for ministerierne, for der var kommet nogle nye, unge ministre ind, der nærmest var blevet valgt på de sociale medi-er. Derfor skal vi finde en balance og nogle instrumenter til at håndtere de udviklinger, som det klassiske embedsværk ikke helt kan håndtere.

Hvordan håndterer ministerierne den stigende hastighed i særligt mediernes dækning?

I 90'erne ringede der typisk en journalist kl. 10, der skulle have svar fra ministeren kl. 16. Det gav tid til, at der kunne udarbejdes et so-lidt og konsolideret svar til journalisten. Men nu er der ingen, der ringer kl. 10, som kan vente til kl. 16. Det giver et dilemma, når mi-nisteriet skal arbejde både meget hurtigt og samtidig skal sikre, at svaret er fagligt og sag-ligt korrekt. Man kan ikke både have massiv hurtighed og meget stor faglighed.

Når ministerierne kommer til kort, må vi finde andre løsninger. Det holder jo ikke at sige

» **Hvis vi kommer derhen, at Folketinget skal have parallelle kontrollerende institutioner, så forsvinder den grundlæggende måde, vi driver politik på i Danmark.**

» En udvidelse af Folketinget med Rigsarkivets bygninger rummer store muligheder. Først og fremmest vil det betyde, at vi kan åbne Folketinget mere ud til borgerne og finde nye måder at invitere borgerne ind på.

til medierne, at det kan godt være, at alle andre kan svare hurtigt, men det kan danske ministre ikke. Hvis systemerne ikke kan levere det, vi politikere har behov for, så skaber vi et system, der kan levere til os. Derfor skal Djøferne være meget taktsomme i forhold til at finde løsninger. Hvis man som system ikke hele tiden er med på, at tingene forandrer sig, så stivner man, og så er der nogen, der efterspørger noget andet.

Skal man agere anderledes som minister for at skabe et flertal i dag end i 90'erne?

Jeg synes ikke, at de dyder, der skal til for at være en god minister, har ændret sig væsentligt. Det helt basale er fortsat at skabe tillid hos de samarbejdspartnere, der sidder i forhandlingsrummet og bevare tilliden hele vejen igennem forhandlingsforløbet. At skabe et forlig er en kombination af at skabe tillid og hårdt arbejde. Og så oplever jeg også, at det er en god gammel dyd som, at når vi har kigget hinanden i øjnene og indgået en aftale, ja så holder den. Emballagen er måske en lidt anden, men med ordentlighed og troværdighed kommer du stadig langt i dansk politik.

Tidligere var nogle organisationer ekstremt stærke. Organisationerne er stadig stærke, men nok ikke i helt samme grad som tidligere. Som landbrugsminister i 90'erne var det altså ikke nemt, hvis først Dansk Landbrug og Nærings- og Nydelsesforbundet var blevet enige.

Har man det samme manøvrerum som minister i dag?

Der er ingen tvivl om, at der er kommet mere styring. I 90'erne fyldte koordineringen med Justitsministeriet rigtigt meget, og nu er det i højere grad Finansministeriet. I de regeringer, jeg har deltaget i, har regeringens økonomiudvalg og koordinationsudvalg fungeret godt til at sikre koordination. Du kan ikke som finansminister sidde for bordenden i økonomiudvalget uden at måtte sige nej en-

gang i mellem. Og du kan ikke som statsminister sidde for bordenden i koordinationsudvalget uden en gang imellem at sige, at det her er vist din egen Hassan, og det går altså ikke.

Der er selvfølgelig også forskel på, om man er minister i en regering med kun ét parti, som i dag, eller der er flere partier, og hvor du både skal finde et kompromis i regeringen og bagefter også ud og lave et flertal. Så grundlæggende er en et-parti-regering renere og nemmere at koordinere. Det er i hvert fald mit indtryk.

Hvor meget bliver udmeldingerne i pressen koordineret?

Min egen erfaring er, at du som minister har stor frihed til at igangsætte de debatter, du synes er kloge og fornuftige. Og det samme gælder udmøntningen af politikken. Du har som minister stor mulighed for at præge det ressort, du har ansvaret for.